

Lokale. ervaringen met buurtsportcoaches

Praktijkvoorbeelden uit vier gemeenten

Vrijwel alle gemeenten maken tegenwoordig gebruik van de inzet van combinatiefunctionarissen of buurtsportcoaches. In dit artikel wordt beschreven hoe de gemeenten Apeldoorn, Borne, Hoogeveen en Den Haag die inzet vormgeven en wat daarbij de succesfactoren zijn.

LEON JANSSEN LOK

APELDOORN: EEN BREED SPECTRUM

Nathan Stukker is wethouder in Apeldoorn, heeft sport - en daarnaast ook onderwijs en de Wmo - in zijn portefeuille en vertelt dat zijn stad het maximale aantal fte's inzet, zo'n dertig in totaal. Een kleine 25 daarvan zijn actief op het terrein van sport en bewegen. "De combinatiefunctionarissen hebben veelal een eigen functienaam: zo kennen we beweegcoaches, consultants, vakleerkrachten, sportmanagers, talentbegeleiders, coördinatoren aangepast sporten en verenigingsondersteuners. Kenmerkend is dat ze allemaal bijdragen aan het bevorderen en stimuleren van een sport- en beweegklimaat in Apeldoorn."

"Hun inzet beslaat een breed spectrum:

ze zijn actief in de buurten en wijken en bieden na schooltijd en in vakanties allerlei sportactiviteiten aan in samenwerking met scholen en sportverenigingen. De combinatiefunctionarissen zijn ook actief binnen het onderwijs, inclusief het speciaal onderwijs: ze geven onder andere invulling aan lessen bewegingsonderwijs. Daarnaast ondersteunen ze de vele sportverenigingen die Apeldoorn rijk is. Ze geven trainingen en cursussen, maar ook maatwerkbegeleiding bij initiatieven om het aanbod te verbreden."

"Er is ook sprake van een loketfunctie en een meer coördinerende rol op het gebied van aangepast sporten. Sporters met veel talent krijgen extra begeleiding en we doen mee aan het JOGG-programma. Ten slotte is er extra aandacht voor een

van de kernsporten van Apeldoorn, volleybal. Want Apeldoorn is een volleybalstad. De cofinanciering gebeurt zowel door de gemeente Apeldoorn zelf als door de diverse partners in de sport, het onderwijs en de zorg. Het werkgeverschap is voor de meeste van de combinatiefunctionarissen belegd bij sportbedrijf Accres, maar een aantal is in dienst bij de externe partners.”

Sport en bewegen voor iedereen

Een breed palet aan doelgroepen dus. Stukker: “Dat doen we bewust: ons uitgangspunt is dat in Apeldoorn iedereen meedoet. Dat geldt voor ons beleid in het hele sociaal domein, voor ons onderwijsbeleid en ook voor sport. Wij zien sport als een heel mooie en gezonde manier om mensen letterlijk en figuurlijk in beweging te krijgen. Want sport is niet alleen goed voor lijf en leden, maar voor je hele welbevinden. Je leert erdoor samenwerken, omgaan met verliezen en winnen, zelfdiscipline, relativëren: allemaal belangrijke vaardigheden in onze samenleving. En jong geleerd is natuurlijk oud gedaan, daarom richten we ons met name op jongeren: met bewegingsonderwijs op de scholen (inclusief speciaal onderwijs), met sportstimuleringsprojecten en met sportevenementen. Maar ook ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking hebben onze aandacht, want ook zij moeten mee kunnen doen.”

“Apeldoorn probeert de ideale stad te zijn voor gezinnen in de breedste zin van het woord, dat is één van onze strategische beleidsdoelen. Daarom zijn we nu bijvoorbeeld bezig met het uitbreiden of uitdager maken van de speelplekken in de stad en willen we dat ook graag doen bij schoolpleinen. De inzet van de combinatiefunctionarissen sluit daar naadloos op aan.”

Een echte sportstad

Succesfactoren in Apeldoorn? “Dat zijn in de eerste plaats de mensen zelf”, vindt Stukker. “Het zijn allemaal bevlogen, enthousiaste mensen met niet alleen een hart voor sport, maar ook voor de men-

sen voor wie zij werken, de inwoners van de gemeente Apeldoorn. Daarnaast is het belangrijk dat het goed georganiseerd is, zodat er spelers met koppen kunnen worden geslagen.”

Als wethouder probeert Stukker vooral een link te leggen met andere beleidsvelden. “Dat is voor mij precies waar het om gaat! Alles wat we als gemeente doen, doen we voor onze inwoners. En dus is het zaak alles wat je doet zo veel mogelijk met elkaar in samenhang te doen. Ik denk dan ook dat ik het meest trots ben op het feit dat we zo in de breedte werken: voor én met heel veel mensen en partnerorganisaties. In iedere hoek van Apeldoorn is er wel iets te doen op het gebied van sport en beweging, voor iedere leeftijd en doelgroep.”

“Ik denk dat ik het meest trots ben op het feit dat we zo in de breedte werken”

“Daarnaast is er ook een groeiend topsportsegment, met een duidelijke verbinding naar de topsportevenementen die steeds vaker de weg naar onze stad weten te vinden. Rondom die topsportevenementen, zoals laatst bijvoorbeeld bij het EK beachvolleybal en ook bij de start van de Giro in 2016, organiseren we allerlei activiteiten in de stad, juist om de verbinding te leggen met breedtesport, maar ook met thema's als leefstijl en gezondheid. Hierin vervullen de combinatiefunctionarissen ook een rol. Al met al zijn er heel veel mensen en organisaties actief en is er ook heel veel draagvlak en enthousiasme. Op deze manier maken we van de regulering gebruik om van Apeldoorn een echte sportstad te maken. Een sportstad waar iedereen kan meedoen.”

SPORTINCLUSIEF DENKEN IN BORNE

Het Twentse Borne staat erom bekend dat er binnen het gemeentehuis een mooie en

goede samenwerking is, ook op financieel vlak. Jurgen Schiphorst is projectcoördinator Sport, Zorg en Bewegen in Borne en vertelt hoe dat precies in elkaar steekt: “Het belangrijkste doel van de inzet van de buurtsportcoaches bij ons is te zorgen dat alle inwoners van Borne een leven lang sporten of bewegen. Daarmee stimuleren we een gezonde leefstijl, ontmoeting, verbinding en participatie. Waar we voorheen eigenlijk alleen inzetten op sport en onderwijs, is dat met de introductie van de term ‘sportinclusief denken’ wel veranderd. Door de transitie in 2015, waarbij de gemeente verantwoordelijk werd voor de Wmo, Jeugdzorg en uitvoering van de Participatiewet, is uitvoeringsorganisatie Borne Sport bij deze beleidsuitvoeringstaken aangehaakt door sport als middel aan

te bieden. Voordeel is dat Borne Sport gehuisvest is binnen het gemeentehuis, waardoor de lijntjes met de beleidsmedewerkers van diverse beleidsterreinen kort zijn en er adequaat samengewerkt kan worden op thema's in het sociaal domein.” “Dit heeft erin geresulteerd dat de buurtsportcoachregeling vanuit diverse beleidsterreinen wordt medegefinancierd. Verder dragen onder andere het onderwijs, de kinderopvang en sportverenigingen bij aan de cofinanciering. Wij hebben sinds 2013 4,6 fte aan formatieplaatsen en we zetten daartoe elf buurtsportcoaches in. Er is één coördinator, er zijn er vier werkzaam in het onderwijs, twee als participatiecoach bij sportverenigingen, één als buurtsportcoach senioren, één voor de jeugd, één als verenigingsondersteuner en één buurtsportcoach arrangementen. Hun inzet draagt ertoe bij dat de ambities van de sportvisie worden uitgedragen en dat er gewerkt wordt aan doelstellingen ten aanzien van sport, Wmo, gezondheid, leef-

baarheid, armoede, jeugd en participatie. De kracht van de buurtsportcoaches zit in hun kwaliteit en professionaliteit en het leggen van verbindingen.”

Verbinden met een hoofdletter

Die integrale benadering vanuit de diverse beleidsterreinen, waarbij sport als een belangrijk middel wordt ingezet, beschouwt Schiphorst als dé succesfactor in het Bornse model. “Borne Sport is een jong, dynamisch, enthousiast en professioneel team, dat nauw in verbinding staat met het dorp, goed luistert naar wat inwoners en verenigingen te zeggen hebben en daarop adequaat inspelt. Vooral de diversiteit in werkzaamheden en de teamsamenstelling maken Borne Sport succesvol. We zijn er echt trots op dat sport een belangrijke rol is gaan spelen als voorliggende voorziening. Om een voorbeeld te geven: wij kijken samen met consultants van andere beleidsterreinen naar wat een kind nodig heeft. Welke ondersteuning heeft een sportvereniging bijvoorbeeld nodig om een kind te laten sporten dat twee keer per week naar een zorgboerderij gaat? Door tijdelijk een sportpedagoog in te schakelen om de trainer enkele handvatten aan te reiken, waardoor het sportplezier bij het kind en de trainer toeneemt, kan dat kind een van de bezoeken aan de zorgboerderij vervangen door een bezoek aan een vereniging. Het kind staat centraal en niet het systeem.”

De rol van Schiphorst is vooral ‘verbinden met een hoofdletter’. “Ik ben bijvoorbeeld gewoon op de lokale groenteboer of tandartspraktijk afgestapt. En ik heb met collega’s van andere beleidsterreinen veel gepraat over de (economische) meerwaarde van sport en bewegen, waarbij er mooie nieuwe verbindingen tot stand zijn gebracht.”

Hij heeft dan ook een advies voor anderen die op zoek zijn naar een betere samenwerking: “Ga vooral een kop koffie drinken bij zowel interne als externe partijen en kijk wat je voor elkaar kunt betekenen. Door dit kopje koffie hebben we ervoor kunnen zorgen dat niet direct naar dure

zorg wordt gezocht, maar dat we eerst met elkaar bekijken wat nodig is. Dit levert op termijn sociale, maatschappelijke en economische winst op en zorgt voor een (sport)inclusieve samenleving, waarbij iedereen meedoet.”

DE INTEGRALE AANPAK VAN HOOGEVEEN

Ook Hoogeveen is een gemeente waar de integrale aanpak en de afstemming met andere beleidsafdelingen én maatschappelijke partners een belangrijke succesfactor is. Niet voor niets werd de Drentse gemeente in 2015 Sportgemeente van het Jaar. Een goed voorzieningenniveau, een gevarieerd sportaanbod, een meer dan gemiddelde sportparticipatie en goed doordachte verbindingen tussen sport en andere beleidssectoren waren destijds argumenten van de jury om Hoogeveen met de prijs aan de haal te laten gaan.

“Samenwerking speelt bij ons op veel fronten”, zegt Harold Wassink, teamleider sportfunctionarissen bij de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen.

“In Drenthe is er al veel overleg over sport tussen de gemeenten onderling. SportDrenthe – waar wij als sportfunctionarissen bij in dienst zijn – speelt daar een belangrijke rol in. Maar ook binnen Hoogeveen (en ook in De Wolden) hebben wij heel veel afstemming met de beleidsmedewerkers en de wethouders.” Wassink legt uit dat gewerkt wordt met een Actieplan Sport en Bewegen en dat daarbij wordt ingezet op vijf thema’s: “Gezonde Scholen, Vitale sportverenigingen, Reguliere sportstimulering, Kwetsbare doelgroepen en Versterken van samenwerking in de driehoek buurt-onderwijs-sport. Aan die thema’s hangen vervolgens allerlei projecten en activiteiten, zoals Grenzeloos Actief, Special Heroes en Citytrainers, het van oorsprong Bossche initiatief waarbij jongeren cursussen krijgen om hun organisatietalent in te zetten in de wijk.”

Buurtsportcoach van het jaar

Integraal werken en het aangaan van samenwerkingsverbanden vormen de rode draad bij alles wat er in Hoogeveen ge-

beurt op sportgebied. Wassink geeft enkele voorbeelden: “In het kader van JOGG worden vanuit de Hanzehogeschool in Groningen studenten ingezet bij bestaande activiteiten. Bij side-events geven zij extra aandacht aan zaken als voeding, gezondheid en slapen. En met Drenthe Beweegt en Drenthe Gezond willen we provinciaal honderd Gezonde Scholen hebben. Wij proberen dan echt te kijken op welke manieren wij daaraan kunnen bijdragen. Twee projecten - ‘Sport JIJ ook?’ en ‘De sportfunctionaris als Gezonde Schoolondersteuner’ - streeden zelfs mee om de titel ‘Beste sportinitiatief’.”

“Sport JIJ ook? is eigenlijk een simpele, makkelijk te kopiëren aanpak”, aldus Wassink. “Maar we weten er juist die kinderen mee te bereiken die het hard nodig hebben, die structureel te weinig bewegen. Met haar inzet voor dit project werd onze collega Berna Nijboer zelfs winnaar van de Stimuleringsprijs Buurtsportcoach & Combinatiefunctionaris 2015. Lokaal, regionaal en zelfs internationaal (ze won ook de European Ambassadors Award, red.) heeft dat veel teweeggebracht. Wij proberen dan ook zo veel mogelijk te laten zien wat we doen, onder andere door alles te meten. De echte structurele gevolgen zie je natuurlijk pas op lange termijn, maar met monitoring en het inzichtelijk maken van resultaten hopen we het getoonde zelf en de inzet binnen het gemeentehuis en daarbuiten te belonen en te behouden.”

Ruimte voor specialisatie

“We zijn nu bezig met het opstellen van een nieuw actieplan”, besluit Wassink. “En uiteraard gaat het ons daarbij ook weer om betrokkenheid van maatschappelijke partners zoals scholen, welzijnsinstellingen en culturele organisaties, om sport breed als middel in te zetten. Daarbij worden we geholpen door het feit dat Hoogeveen de meest kindvriendelijke gemeente van Nederland wil worden. Via de website Actief jong Hoogeveen laten we kinderen en jongeren kennismaken met het bestaande en nieuwe sportaanbod. Maar er wordt daadwerkelijk op iedereen een beroep gedaan:

Wat kun jij doen om het zo aangenaam mogelijk te maken voor kinderen en jongeren? De kracht van sport wordt daarmee optimaal benut. En die kracht van sport zit niet alleen in plezier en positiviteit, maar ook in de organisatiekracht. Bij vrijwilligers, maar ook in ons eigen team.”

“Daarom vind ik het belangrijk om medewerkers perspectief op doorontwikkeling en specialisatie te bieden. Dé buurtsportcoach bestaat niet. Het werk past niet meer in één persoon, maar moet als team worden opgepakt, waarbij er ruimte moet zijn voor specialisaties en een specifieke aanpak.”

BREDE INZET IN DEN HAAG

In een grote gemeente als Den Haag zijn uiteraard veel combinatiefunctionarissen

en buurtsportcoaches actief. Alicia Ferrageau de Saint Amand is Themaconsulent Sportstimulering op de afdeling Sportbeleid en Activering en geeft een indruk van hoe de 116,5 fte (ruim meer dan de 88,5 waarvoor subsidie beschikbaar wordt gesteld) worden ingezet. “Om te beginnen zijn er schoolsportcoördinatoren en jeugdsportcoördinatoren. De eerste zijn docenten bewegingsonderwijs die als opdracht hebben naschools sportaanbod op en rond de school te organiseren en aan te bieden. Het aanbod wordt gedeeltelijk door de schoolsportcoördinator zelf gegeven en deels door jeugdsportcoördinatoren aangeboden. Die laatste werken voor zowel sportverenigingen als scholen en zorgen daarmee voor verbinding van het naschoolse aanbod met het aanbod op de sportvereniging.”

“Dan hebben we streetsportcoaches die laagdrempelige, gratis toegankelijke, professionele activiteiten op sportief ingerichte (semi)openbare ruimten organiseren

ben bewegcoaches die mensen met een beperking stimuleren, bemiddelen, begeleiden en ondersteunen naar sport- en beweegactiviteiten. En ten slotte zijn er buurtsportcoaches gericht op mensen met een verstandelijke beperking die verbonden zijn aan of wonen in een instelling.”

Buurtsportcoach sport en gezondheid

Toch springt vooral een ander type buurtsportcoach in Den Haag in het oog: de buurtsportcoach sport en gezondheid. Ferrageau de Saint Amand vertelt wat deze functie inhoudt: “De buurtsportcoach sport en gezondheid is in 2014 gestart in drie wijken in Den Haag, te weten de Schilderswijk, Laak en Moerwijk/Morgenstond; in 2017 is de wijk Transvaal toegevoegd. Er is gekozen voor deze wijken vanwege de lage sportparticipatie en de grote gezondheidsproblemen. Daarnaast is meegewogen of er voldoende draagvlak was bij een aantal sport-, buurt-, welzijns- en zorgorganisaties om gezamenlijk aan deze uitdaging te werken.”

Ferrageau de Saint Amand is feitelijk de ‘verbindingsofficier sport en zorg’ en richt zich daarin met name op de inactieve volwassenen. “Om een sterke verbinding te leggen tussen sport en gezondheid is gekozen voor een unieke aanpak, door vanaf het eerste moment samen met die organisaties uit de wijken de pilots te ontwikkelen. In een stuurgroep is de samenwerking bekrachtigd in de vorm van een samen-

Ketenaanpak

De buurtsportcoach probeert samen met de andere partijen volwassenen en ouderen die onvoldoende actief zijn en daardoor gezondheidsrisico's lopen, of al gezondheidsklachten hebben, duurzaam aan het sporten en bewegen te krijgen. “Het plezier in bewegen en het bevorderen van een gezonde leefstijl staan centraal”, geeft Ferrageau de Saint Amand aan. “Voor het veranderen van de leefstijl van onvoldoende actieve Hagenaars is het belangrijk om te werken aan een aantal factoren: benaderingsstrategie, motiveren, begeleiden en het vinden en/of organiseren van aantrekkelijke, passende (beweeg)activiteiten. De buurtsportcoach sport en gezondheid heeft een breed netwerk opgebouwd dat gezamenlijk aan deze factoren werkt.”

De aanpak om de doelgroep op deze manier duurzaam in beweging te krijgen werkt prima. “Als je vraagt waar ik trots op ben, dan zeg ik: op de integrale aanpak die in de vier wijken waar een buurtsportcoach sport en gezondheid actief is, is gerealiseerd. De combinatie van zo'n functionaris die als spin in het web coördineert en een stuurgroep, bestaande uit (wijk)organisaties vanuit diverse disciplines met sturing vanuit de sector Sport van de gemeente, heeft ervoor gezorgd dat een ketenaanpak sport-zorg-welzijn is ontstaan in de vier wijken. Daarnaast is bij de stuurgroepleden een *sense of urgency* ontstaan om nut, noodzaak en acties rond sport en bewegen binnen de eigen organisatie actief uit te dragen.”

“Ga vooral een kop koffie drinken bij zowel interne als externe partijen en kijk wat je voor elkaar kunt betekenen”

voor jeugd en jongeren in voornamelijk krachtwijken. Er zijn sportcoördinatoren die binnen de sportvereniging - vanuit bewezen interventies zoals GALM en de Bewegkuur - kwetsbare volwassenen en senioren in beweging brengen. We heb-

werkingsovereenkomst waarin een gezamenlijke visie op de rol van de buurtsportcoach en de partijen is vastgelegd. Een van de stuurgroepleden vervult daarbij het werkgeverschap voor de buurtsportcoach sport en gezondheid.”